LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

December 2017
En sekretessversion av denna bevarandeplan finns på Länsstyrelsen

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0540169 Ålleberg

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000 - områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitat-direktiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livs-miljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitat- direktivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000- område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och natur- typer, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information kontaktar Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skydds- beslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har till kommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges. Vid förvaltning och tillståndsprövning utgår man ifrån i verkligheten förekommande naturtyper, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på ”*kartverktyget skyddad natur*”. I kartverktyget söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Lena Smith

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0540169 Ålleberg

Kommun: Falköping

Områdets totala areal: 157,8 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2017-11-21

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-12-20

Markägarförhållanden:
Privata markägare, Naturskyddsföreningen samt staten genom Naturvårdsverket.

Regeringsbeslut, historik:
SPA: Nej, pSCI: 1998-01-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

4030 - Torra hedar

6210 - Kalkgräsmarker

6270 - Silikatgräsmarker

6410 - Fuktängar

6510 - Slåtterängar i låglandet

9020 - Nordlig ädellövskog

9180 - Ädellövskog i branter

1166 - Större vattensalamander, *Triturus cristatus*

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden: I Natura 2000-området Ålleberg är de prioriterade bevarandevärdena de naturliga betesmarkerna, slåtterängarna och de urskogsartade

lövskogsbranterna runt platåberget. Prioriterade är även de utpekade arterna i området, större vattensalamander och guckusko.

Motivering: Ålleberg är geologiskt intressant då det är ett s.k. platåberg. Ängs- och betesmarkerna hyser en rik flora av hävdgynnade arter samt även sällsynta och hotade kärlväxter. I de småvatten som finns på berget förekommer större vattensalamander och häckande trana. Lövskogarna som finns runt berget har lång kontinuitet och där förekommer gamla skyddsvärda träd. Fågllivet på berget är rikt med arter som törnskata och rosenfink.

Prioriterade åtgärder: Fortsatt slåtter och bete i ängs- och betesmarkerna. Röjning av igenväxningsvegetation i de hävdgynnade naturtyperna. Fortsatt särskild skötsel av sen fältgentiana och tistelsnyltrot. Inventering av naturtyperna i området.

Beskrivning av området

Ålleberg omfattar naturreservatet med samma namn och ligger ca 5 km sydost om Falköping. Området utgörs av hela platåberget Ålleberg samt dess branter runt om, förutom åkermarkerna som finns på de västra och södra delarna av berget. Naturreservatet omgärdas av ett landskapsbildsskydd som kallas Ålleberg med närmaste omgivning. Hela området ligger inom riksintresse för naturvård, friluftsliv och kulturmiljövård. Det ligger även inom ett nationellt värdefullt odlingslandskap och med delar som utgör nationellt utpekade ängs- och hagmarker. Bergets högsta punkt ligger ca hundra meter över det omgivande landskapet. Branta stup i diabasen finns i norra delen av berget medan det i söder mera långsamt sänker sig ned mot omgivningarna. På flera platser har man en magnifik utsikt över Falbygden. I norr kan man vid god väderlek se de flesta av länets platåberg. Diabasen går i dagen i norr medan den successivt försvinner mot söder. En av bergets stora tilldragelser är de rikligt vattenförande källorna som springer fram vid bergets fot eller i dess sluttningar.

Historiskt sett har en stor del av bergets platå och omgivande marker varit uppodlad och eller utnyttjats för bete och slåtter. Efter en igenväxningsperiod började man på 1980-talet med att restaurera betesmarkerna. Markanvändningen numera utgörs huvudsakligen av bete, åkerbruk och slåtter. De flesta värdefulla ängs- och betesmarker i området har idag miljöstöd för särskilda värden. Ålleberg är det platåberg som bäst bevarat forna tiders betade, öppna marker med hedar och ängar. Förutom jordbruk domineras markanvändningen av verksamheten vid Segelflygskolan och området hyser centralt ett flygfält. Camping och restaurangrörelse förekommer i anslutning till Segelflygskolan. Även hängflygningsverksamhet förekommer. Ålleberg är ett mycket omtyckt och populärt utflyktsmål för närboende och turister.

Lövskog med stort ädellövsinslag hittar man framförallt i och nedanför bergets branter. Det största sammanhängande beståndet finns på bergets östra sida. Lövskogarna på östhanget bedömdes i lövskogsinverteringen ha mycket höga naturvärden, klass 1, och på västhanget, höga naturvärden, klass 2. Gamla skyddsvärda träd finns spridda längs brantskogarna med störst koncentration i de sydöstra delarna. Det rör sig om ett flertal tidigare hamlade och grova sälgar, jätteträd av bok samt klenare hålträd. På platån finns tre småvatten (tjärnar) med höga naturvärden.

Ängs- och hagmarker finns av flera olika slag och en del av dessa är mycket artrika och vackra naturtyper. Särskilt på platån finns en mosaik av främst ängar, hedar, buskar, sly- och ungskogar. I området förekommer också en rad enligt rödlistan 2015, hotade arter såsom, tistelsnyltrot (starkt hotad, EN), sen fältgentiana (EN), skogstrappmossa, (nära hotad, NT) samt följande arter som alla är sårbara (VU): dadelvaxskivling, gulsparv, sävsparv, stare, rosenfink och slåttergubbe. Sen fältgentiana har ett eget åtgärdsprogram (ÅGP) för bevarande i länet. Fridlysta arter som förekommer är nordfladdermus, blåsippa, brudsporre, grönvit nattviol, nattviol, näsrot, gullviva

och tvåblad.

UTVECKLINGSMARK: Total areal utvecklingsmark (skog + gräsmark) i Natura 2000-området är ca 44,62 hektar.
Antal hektar skog med utvecklingsmål mot ädellövskog (9180) är ca 15,33 hektar. I Naturaområdet finns lövskogar som med tiden kan utvecklas till fullgoda Natura 2000-naturtyper. Dessa skogsområden finns i branterna kring Ållebergs platå på västra sidan (Västhanget), nordvästra sidan och i östra sidans nedre delar (Osthanget).
Västhanget: Dominans av triviallöv men även ask, alm, hassel och skogstry finns i branterna samt äldre oxel, sälg och fågelbär. Relativt ung skog, rasbrant med block, kalkrik jord, ställvis mycket död ved av asp samt blåsippa, trolldruva och underviol.
Nordvästra skogen: I övre delen finns främst alm och grov sälg samt enstaka klen lind, längre ner finns björk, klen asp samt enstaka ask och fågelbär. Skogstry och olvon förekommer liksom ställvis mycket hassel. Klenare dimensioner av död ved. I fältskiktet finns blåsippa, trolldruva och i branten, mörk baronmossa. Objektet är fortfarande mycket av en sekundär lövskog men kan utvecklas till trädklädd betesmark eller en lövskogsbrant (9180).
Osthanget: I den nedre delen av Osthanget finns ädellövträd som grov alm och ask men inslaget av triviallöv (björk, asp) är större än i de övre delarna av branten. I detta delområde finns det fortfarande kvar en del spår av gammal slåtter- och betesmark som har vuxit igen. Skogsområdet bör med tiden kunna utvecklas till fullgod ädellövskog i branter (9180).
Antal hektar gräsmarker med utvecklingsmålet silikatgräsmark (6270), torra hedar (4030) respektive slåtteräng (6510) är ca 29,32 hektar. Gräsmarkerna som utgör Utvecklingsmark är väl spridda över hela Natura 2000-området. Dessa gräsmarker kan med tiden och med lämplig skötsel utvecklas till fullgoda Natura 2000-naturtyper. På vissa ställen kan röjningar behövas och träd- samt buskskikt glesas ur. Objektet som ska utvecklas mot slåtteräng finns på områdets västra sida och sköts med årlig slåtter, miljöstöd för skötseln finns (2017).

Bevarandemål

Målet för området är att upprätthålla god hävdstatus i betes och slåttermarker samt förhindra att gran eller främmande trädslag vandrar in i utpekade lövskogsmiljöer.

Vad kan påverka negativt

- Spridning av gödsel- eller bekämpningsmedel i anslutning till framförallt områdets slåtterängar och betade marker.
- Igenväxning av öppna miljöer till följd av svag eller upphörande hävd.
- Terrängkörning som kan orsaka markskador, skador på vattenmiljöer eller förändrad markhydrologi i utpekade naturtyper eller påverka utpekade arter negativt.
- Inväxning av gran i lövskogsdominerade naturtyper.
- Enstaka naturtypsobjekt sträcker sig över Natura 2000-områdets gränser vilket bör beaktas i upprättade åtgärdsplaner.

Följande åtgärder regleras av reservatsföreskrifter:
- Avverkning, gallring, röjning eller annan skogsvårdande åtgärd.
- Bortförsel eller upparbetande av dött träd eller vindfälle.
- Borrning, sprängning, schaktning, tippning, utfyllnad med massor eller anordnande av upplag.
- Dikning, dämning, rensning, eller annan åtgärd som påverkar områdets hydrologiska förhållanden.
- Anlägga eller förändra väg, stig eller parkeringsplats.
- Anlägga eller lägga om mark eller luftledning.
- Uppföra byggnad eller därmed jämförbar anordning.
- Uppföra vindkraftverk, mast, torn eller liknande anläggning.
- Använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel eller gödselmedel.

- Kalka mark eller vatten.
- Inplantera djur- eller växtarter.
- Anlägga energiskog och julgransodling.

Se även negativ påverkan för respektive naturtyp och art.

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken). Om en verksamhet/åtgärd påverkar ett Natura 2000-område så kan denna vara tillståndspliktig även om den utförs utanför Natura 2000-området.

Befintligt skydd:
Området är skyddat som naturreservat och har en skötselplan (2002-05-27). Skötseln bör utföras enligt upprättad skötselplan.

Övergripande åtgärder:
Arealerna av de hävdade naturtyperna är osäkra och bör ses över. Detta gäller särskilt 6270 och 6510 men även 4030.

Skötsel:
- Lövskogsområden lämnas i stort för fri utveckling. Granföryngring bör eftersökas och röjas bort vart 10:e år.
- Årlig hävd av betes- och slåttermarker sker enligt skötselplan och upprättade åtgärdsplaner. Tillsyn årligen.
- Avverkning av träd, röjning av sly och buskar har gjorts för att hålla hag- och slåttermarker öppna och även för att restaurera gamla hagmarker i enlighet med upprättade åtgärdsplaner. Tillsyn årligen.

Se även beskrivning av bevarandeåtgärder för naturtyper och arter.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

4030 - Torra hedar

Areal: 0 ha. Arealen ej fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 17,64 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen förekommer på en delyta inom naturreservatets skötselområde 1 och den största arealen finns intill och direkt söder om flygplatsens landningsbana. Delområdena med naturtypen torra hedar sköts med årlig hävd enligt skötselplan och åtagandeplaner för miljöstöd enligt landsbygdsprogrammet (2016-2020). Hävdgynnade växtarter finns spridda i området. Här finns den typiska arten kattfot och under Länsstyrelsens uppföljning av gräsmarksområden i skyddade områden 2006, noterades även de typiska arterna hirsstarr och slåttergubbe. Andra hävdgynnade kärlväxter som finns är bland annat jungfrulin, mandelblomma, prästkrage, kärringtand och vårbrodd. I området finns värdefulla buskar av en, hassel och nypon samt träd. Större delen av området är magert/näringsfattigt.

Generell beskrivning av naturtypen: Torra till friska, hävdpräglade hedar på silikatrika podsoljordar (ej sandfält) nedanför trädgränsen. Naturtypen har utvecklats genom lång beteskontinuitet, ofta i kombination med återkommande bränningar, men kan vara stadd i igenväxning. Kronträckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär är 0 - 30%. Hävdgynnade arter finns.
Typiska arter för naturtypen är blåsuga, kattfot, slåttergubbe, hirsstarr, vårstarr, pillerstarr, knägräs, ljungögontröst, vanlig ögontröst, stenmåra, stagg, ängsvädd m.fl. Karaktärsarter är ljung, blåbär, lingon, gråfibbla m.fl.

Naturtypen är känslig för igenväxning, ökad beskuggning, uppluckrad grässvål samt konkurrens från ohävdsarter och främmande arter. Naturtypen är även känslig för fragmentering och för minskade populationer av karakteristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen Torra hedar (4030) ska vara minst 17,64 hektar.
Regelbunden hävd genom bete ska prägla området. Naturliga störningsprocesser i form av tramp och periodisk torkstress, ska påverka området. Typiska och karakteristiska arter samt andra naturligt förekommande arter ska finnas och föryngra sig. Naturtypen ska ha en ostörd hydrologi. Krontäckningen av träd och buskar ska vara liten. Igenväxningsvegetation, varken vedartad eller örtartad, ska förekomma mer än i begränsad utsträckning. Näringsstatusen ska vara naturlig. Det ska finnas föda såsom pollen- och nektarresurser för fjärilar, bin och andra insekter. Enstaka värdefulla träd, t.ex. bärande och blommande träd, hålträd, hagmarksträd eller gamla träd ska förekomma. Värdefulla buskar t.ex. bärande och blommande buskar, snår och brynbildande buskar av framförallt en, hassel och nypon ska förekomma tämligen allmänt. För naturtypen främmande arter ska inte finnas. Typiska och karakteristiska arter arter ska förekomma allmänt-rikligt.

Negativ påverkan

- Utebliven röjning av igenväxningsvegetation och minskat eller upphört bete leder på sikt till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Överbete. Alltför intensivt betestryck påverkar naturtypen negativt.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser

mellan olika markslag påverkar naturtypen negativt.
- Spridning av gödsel i naturtypen påverkar floran negativt.
- Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan och bör därför bara användas vid behov.
- Ett ökat kvävenedfall från luftföroreningar kan förändra artsammansättningen.
- Insådd av för naturtypen främmande arter.

Se även beskrivning av negativ påverkan på områdesnivå.

Bevarandeåtgärder

- Åtgärder och skötsel bör utföras enligt reservatets skötselplan.
- Årligt bete och tillsyn av betet.
- Återkommande röjningar av sly och buskar vid behov samt årlig tllsyn av skötseln.

Se även beskrivning av bevarandeåtgärder på områdesnivå.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet bedöms vara gynnsamt (inventering 2006 samt fältbesök under 2016 av landsbygdsavdelningen samt naturförvaltningsenheten).

6210 - Kalkgräsmarker

Areal: 0 ha. Arealen ej fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 0,31 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen förekommer i områdets norra del i naturreservatets skötselområde 11. Mindre ytor på berget och i kanternas betesmarker har typen av ängshavretorräng. Här är antalet kalkgynnade arter stort, även bland dominanterna, och antalet arter är ofta högt. Bland växter som återfinns i denna typ av gräsmarksmiljö märks flentimotej, ängshavre, väddklint, rödklint, brudbröd, darrgräs m.m. Ängshavresamhällena finns mest i de lägre delarna av västhanget och nära Övregården. Halva objektet ligger utanför Natura 2000-området. För naturtypen typiska arter som noterats förekomma i den kalkhaltiga marken är jordtistel, vildlin, sommarfibbla, slankstarr, backsmultron, klasefibbla, småfingerört.

Generell beskrivning av naturtypen: Torra till friska, hävdpräglade kalkrika gräsmarker nedanför trädgränsen ofta med ett mycket stort inslag av örter. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0 - 30%. Hävdgynnade arter ska finnas. Ibland kan dessa marker vara viktiga orkidélokaler (6211).
Typiska arter för naturtypen 6210 är spåtistel, låsbräken, trollsmultron, käringtand, ängshavre, jungfrulin, mindre blåvinge, skogsvisslare, silversmygare m.fl.

Naturtypen är känslig för igenväxning, ökad beskuggning, uppluckrad grässvål samt konkurrens från ohävdsarter och främmande arter. Naturtypen är även känslig för förändringar i ansluten grundvattenförekomst, fragmentering och för minskade populationer av karakteristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen Kalkgräsmarker (6210) ska vara minst 0,31 hektar.
Regelbunden hävd genom bete (helst med nötdjur) (ej vintertid), eller slåtter och efterbete, ska påverka området. Ingen skadlig ansamling av förna (t.ex. gammalt fjolårsgräs) ska finnas kvar efter vegetationsperiodens slut. Typiska och karakteristiska arter samt andra naturligt förekommande arter ska finnas och föryngra sig. Naturtypen ska ha en ostörd hydrologi och näringsstatusen i marken ska vara naturlig. Krontäckningen av träd och buskar ska vara liten. Igenväxningsvegetation, vedartad eller örtartad, ska inte finnas mer än i begränsad utsträckning. För naturtypen främmande arter ska inte förekomma. Typiska kärlväxter som ska ha allmän-riklig förekomst.

Negativ påverkan

Se negativ påverkan under naturtypen torra hedar, 4030. Naturtyperna bedöms kunna påverkas negativt av samma faktorer.

Se även beskrivning av negativ påverkan på områdesnivå.

Bevarandeåtgärder

- Åtgärder och skötsel bör utföras enligt reservatets skötselplan och upprättad åtgärdsplan.
- Halva naturtypsobjektet ligger utanför Natura 2000-området, ev bör Natura 2000-området utökas för att få med hela arealen 6210.
- Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden.
- Årligt bete och tillsyn av betet.
- Återkommande röjningar av sly och buskar vid behov samt årlig tllsyn av skötseln.

Se även beskrivning av bevarandeåtgärder på områdesnivå.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet bedöms vara gynnsamt.

6270 - Silikatgräsmarker

Areal: 37 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 23 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Silikatgräsmarker finns utspridda i relativt stora områden i de västra delarna av Natura-området. De finns uppe på den norra och södra delen av platån samt även i den norra sluttningen samt nedanför berget längs en stor del av västsidan. Den största andelen av silikatgräsmarkerna har miljöstöd enligt landsbygdsprogrammet (2016-2020). Gräsmarkerna skiljer sig åt och kan indelas i olika typer, vilka sinsemellan har övergångar vilket beskrivs i det följande. Torrare områden utgörs ofta av fårsvingeltorräng som kännetecknas av växter som liten blåklocka, gråfibbla, gulmåra, backanis, svartkämpar, fårsvingel, knippfryle, mandelblom, tjärblomster och jungfrulin. Rödvenängen motsvarar vad man kallar vanlig äng eller friskäng med växter som daggkåpor, rödven, grässtjärnblomma, kråkvicker, smörblomma, vitklöver och ängsgröe. I silikatgräsmarkerna finns flera arter av träd och buskar, växtslagen varierar beroende på delområde. Träd och buskar som noterats är fågelbär, gamla sälgar och hassel samt äldre träd med höga naturvärden såsom hålträd, äldre vidkroniga träd, döda eller döende träd av bl.a. ask och björk. Enbusken är överallt närvarande och rosor (hartsros och nyponros) är också allmänna. På några ställen finns förvånansvärt rikligt med ängsvide, t.ex. norr om segelflygskolan. Skogskornell, som är en sällsynt växt på Falbygden, förekommer i den norra delen av Natura-området, inom naturreservatets skötselområde 11 (naturtypen silikatgräsmarker). Stenmurar och odlingsrösen förekommer på vissa platser. Förekomsten av typiska arter varierar något beroende på delområde. Tidigare samt under fältbesök 2016 har följande arter noterats förekomma i silikatgräsmarkerna: bockrot, ängsskallra, prästkrage, darrgräs, klasefibbla, jungfrulin, liten blåklocka, brudbröd, svinrot, nattviol och hirsstarr.

Generell beskrivning av naturtypen: Artrika, hävdpräglade gräsmarker nedanför trädgränsen på torra till friska, silikatrika jordar. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0 - 30%. Silikatgräsmarker är den vanligaste betesmarkstypen i Sverige och har vanligen en örtrik markvegetation. Örtrikedomen gör dem viktiga för många insekter, inte minst fjärilar och bin. Naturtypen kan uppträda i olika skepnader beroende på bland annat fuktighet och klimat. Typiska arter är blåsuga, slåttergubbe, darrgräs, jungfrulin, slät dyngbagge (m.fl. dyngbaggsarter), månhornsbagge, vårtordyvel, ängspärlemorfjäril, smultronvisslare, slåttergräsfjäril m.fl.

Naturtypen är känslig för igenväxning, ökad beskuggning, uppluckrad grässvål samt konkurrens från ohävdsarter och främmande arter. Naturtypen är även känslig för förändringar i ansluten grundvattenförekomst, fragmentering och för minskade populationer av karakteristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen silikatgräsmarker ska vara minst 23 hektar.
Regelbunden hävd ska påverka området, genom årligt bete (helst med nötdjur) (ej vintertid), eller genom slåtter och efterbete. Ingen skadlig ansamling av förna (t.ex. fjolårsgräs) ska finnas i området efter vegetationsperiodens slut. Typiska och karakteristiska arter samt andra naturligt förekommande arter ska finnas och föryngra sig. Naturtypen ska ha en ostörd hydrologi och näringsstatusen i marken ska vara naturlig. Krontäckningen av träd och buskar ska vara liten. Varken vedartad eller örtartad igenväxningsvegetation ska finnas mer än i begränsad utsträckning. För naturtypen främmande arter ska inte förekomma. Värdefulla träd och buskar, t.ex. bärande och blommande träd/buskar, hålträd, hagmarksträd, gamla träd, etc. ska

förekomma tämligen allmänt. Typiska och karakteristiska arter ska finnas allmänt-rikligt.

Negativ påverkan

Se negativ påverkan under naturtypen torra hedar, 4030. Naturtyperna bedöms kunna påverkas negativt av samma faktorer.

Se även beskrivning av negativ påverkan på områdesnivå.

Bevarandeåtgärder

- Åtgärder och skötsel bör utföras enligt reservatets skötselplan.
- Inventering av gräsmarkerna. Vissa delar av gräsmarkerna inventerdes 2006 och de flesta är 2016 besökta av landsbygdsenheten i samband med sökt miljöstöd. En inventering behövs för bättre bedömning av bevarandetillståndet.
- Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden.

Underhållsåtgärder:
- Årligt bete och tillsyn av betet.
- Återkommande röjningar av sly och buskar vid behov (vart 10:e år) i samtliga skötselområden samt årlig tllsyn av skötseln i områdets hagmarker.

Se även beskrivning av bevarandeåtgärder på områdesnivå.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet bedöms vara gynnsamt. Bedömningen är något osäker då tillståndet i de olika delområdena kan skifta, möjligen kan något delområde ha för mycket träd/buskar eller sakna tillräcklig mängd typiska arter (2017).

6410 - Fuktängar

Areal: 0 ha. Arealen ej fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 0,9 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Fuktängar förekommer på tre mindre delytor både väster, söder och norr om landningbanan inom naturreservatets skötselområde 1 uppe på platån. Under Länsstyrelsens uppföljning av gräsmarksområden i skyddade områden 2006, noterades de typiska arterna hirsstarr, ängsstarr och sumpmåra. Nyare inventeringsuppgifter saknas.

Generell beskrivning av naturtypen: Hävdpräglade fuktängar med blåtåtel eller starr nedanför trädgränsen. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0 - 30%. Hävdgynnade arter ska finnas. Två undertyper finns: a) Fuktängar på neutrala till alkaliska, kalkrika jordar med ett varierande vatteninnehåll, ofta relativt artrika. Här ingår bl.a. "kalkfuktängen" (6411). b) Fuktängar på surare jordar, ibland torvrika med blåtåtel, tåg- och starrarter (6410). Typen varierar beroende på hävd och hävdintensitet.
Typiska arter är exempelvis:
6410: Jungfru Marie nycklar, gökblomster, stagg, granspira m.fl.
6411: Hårstarr, ängsstarr, ängsnycklar, vildlin, tätört m.fl.
Gemensamma för de två typerna är: darrgräs, hirsstarr, ormrot, slåtterblomma, svinrot, gulärla, storspov, rödbena, toftsvipa.

Naturtypen är känslig för igenväxning, ökad beskuggning, uppluckrad grässvål samt konkurrens från ohävdsarter och främmande arter. Naturtypen är även känslig för förändrad hydrologi som t.ex. förändringar i ansluten grundvattenförekomst, fragmentering och för minskade populationer av karakteristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen Fuktängar (6410) ska vara minst 0,9 hektar.
Regelbunden hävd genom bete (helst med nötdjur) (ej vintertid) eller slåtter och efterbete ska påverka området. Ingen skadlig ansamling av förna (t.ex. fjolårsgräs) ska finnas i området efter vegetationsperiodens slut. Typiska och karakteristiska arter samt andra naturligt förekommande arter ska finnas och föryngra sig. Hydrologin ska vara naturlig och markfuktigheten tillräcklig. Det ska inte finnas några avvattnande eller tillrinnande diken eller markskador eller andra avvattnande anläggningar som medför negativ påverkan. Näringsstatusen i marken ska vara naturlig. Krontäckningen av träd och buskar ska vara liten. Varken vedartad eller örtartad igenväxningsvegetation ska förekomma mer än i begränsad utsträckning. För naturtypen främmande arter ska inte finnas. Typiska och karakteristiska kärlväxter ska förekomma tämligen allmänt.

Negativ påverkan

- Den fuktiga marken gör att grässvålen är extra känslig för tramp från tunga djur.
- Dräneringar som torkar ut naturtypen.

Se även negativ påverkan under naturtypen torra hedar, 4030. Naturtyperna bedöms kunna påverkas negativt av samma faktorer.

Se även beskrivning av negativ påverkan på områdesnivå.

Bevarandeåtgärder

- Åtgärder och skötsel bör utföras enligt reservatets skötselplan och upprättade åtgärdsplaner som hör samman med miljöstödet.

- Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden.
- Inventering av fuktängarna. Fuktängarna är inte inventerade sedan ängs- och betesmarksinventeringen 2003. Området är besökt av landsbygdsenheten 2016 i samband med sökt miljöstöd och skötselåtgärder utförs årligen i naturreservatet. En inventering behövs för bättre bedömning av bevarandetillståndet.

Underhållsåtgärder:
- Årligt bete och tillsyn av betet.
- Återkommande röjningar av sly och buskar vid behov samt årlig tllsyn av skötseln.

Se även beskrivning av bevarandeåtgärder på områdesnivå.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet bedöms vara gynnsamt. Bedömningen är osäker då inventeringsuppgifter från senare tid saknas (2017).

6510 - Slåtterängar i låglandet

Areal: 9 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 3,87 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Slåtterängarna ligger alla utom en koncentrerade vid flygfältet uppe på platån. De finns i naturreservatets skötselområde 2 intill flygfältet, samt i skötselområde 13 i norra delen, vilket utgörs av f.d. naturminnet Ållebergs änne. I det senare området växer på fuktig ängsmark den sällsynta tistelsnyltroten (rödlistad som starkt hotad, EN). Särskilda skötselinsatser görs för bevarande av arten. I slåtterängarna kring flygfältet finns en artrik flora som är särskilt beroende av slåtterängsskötsel. Här finns arter som slåttergubbe, prästkrage, gråfibbla, vårbrodd, svartkämpar, skallror, svinrot, nattviol, jungfrulin, kattfot, knägräs, rödklint, ängsvädd, smultron och sen fältgentiana som alla visar på långvarig hävd. Sen fältgentiana är enligt rödlistan en starkt hotad art (EN) som även har ett eget åtgärdsprogram (ÅGP) för skötsel och bevarande. Större delen av området är magert/näringsfattigt. Slåtterängarna uppe på platån sköts med årlig, tidig slåtter i början av juli månad. För att särskilt gynna den sena fältgentianan röjs och krattas marken efter slåttern. Slåtterängarna kring flygfältet efterbetas inte.

Slåtterängen i den nedre delen av slänten i Natura 2000-områdets norra del, är en frisk och fuktig slåtteräng med två källkärr. Fältskiktet är artrikt med förekomst av bland annat, brudsporre, brudborste, tvåblad, prästkrage, svinrot och tistelsnyltrot. I trädskiktet finns här hassel, körsbär, alm och vildapel. Denna slåtteräng sköts med slåtter under sommarens senare del fram till mitten av september, ängen efterbetas sedan. Av de nämnda arterna är kattfot, slåttergubbe, prästkrage, svinrot, nattviol, jungfrulin, rödklint, ängsvädd, brudsporre och brudborste typiska arter för naturtypen. Vårbrodd, tvåblad och fältgentiana är karakteristiska arter för naturtypen. Även de typiska arterna liten blåklocka, hirsstarr och ängsstarr har tidigare noterats.

Generell beskrivning av naturtypen: Artrika, torra – friska, hävdpräglade ängar. Naturtypen har utvecklats genom lång kontinuitet av slåtterängsskötsel (och ofta även använts som betesmark på senare tid). Krontäckning av träd och buskar är 0 – 30%. Hävdgynnade arter ska finnas. Typiska arter (kärlväxter) är: kattfot, slåttergubbe, slåtterfibbla, ormrot, darrgräs, Jungfru Marie nycklar, nattviol, prästkrage, jungfrulin, svinrot, rödklint, ängsnycklar, hirsstarr, pillerstarr m.fl. samt (fjärilar): ängspärlemorfjäril, skogsvisslare, vitfläckig guldvinge, slåttergräsfjäril, skogsnätfjäril, ängsblåvinge, smultronvisslare m.fl.

Naturtypen är känslig för igenväxning, ökad beskuggning, förnaansamling, ökad näringsstatus, uppluckrad gräsvål samt konkurrens från ohävdsarter och främmande arter. Naturtypen är även känslig för förändringar i ansluten grundvattenförekomst, fragmentering och för minskade populationer av karakteristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen Slåtterängar i låglandet (6510) ska vara minst 3,87 hektar.
Regelbunden slåtter. Tidpunkten för slåttern ska anpassas i de olika slåtterängarna för att antingen gynna arten tistelsnyltrot (vid Ålleberg änne) eller gynna sen fältgentiana (delområden på platån). Övriga ängar ska skötas med slåtter under traditionell tidpunkt. Ingen skadlig ansamling av förna (t.ex. fjolårsgräs) ska finnas i området efter vegetationsperiodens slut. Typiska och karakteristiska arter samt andra naturligt förekommande arter ska finnas och föryngra sig. Naturtypen ska ha en ostörd hydrologi. Näringsstatusen i marken ska vara naturlig. Krontäckningen av träd och buskar ska saknas eller vara liten. Varken vedartad eller

örtartad igenväxningsvegetation ska finnas mer än i begränsad utsträckning. För naturtypen främmande arter ska inte finnas. Enstaka fysiska strukturer i form av stenmurar, odlingsrösen etc. ska förekomma. Enstaka värdefulla träd och/eller buskar t.ex. bärande och blommande träd/buskar, hålträd, hagmarksträd, gamla träd etc. ska förekomma. Det ska finnas födoresurser såsom pollen- och nektarresurser som kan utnyttjas av framförallt olika fjärilsarter. Typiska och karakteristiska kärlväxter ska förekomma allmänt-rikligt.

Negativ påverkan

- Minskad eller utebliven slåtter och röjning av igenväxningsvegetation kan på sikt leda till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Utebliven höbärgning leder till förnaansamling med utarmning av den hävdgynnade floran och faunan som följd.
- Årlig slåtter vid fel tidpunkt, t.ex. för tidigt på säsongen när växterna ännu inte hunnit sätta frö, leder med tiden till utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Slåtter med felaktiga redskap, som rotorslåtteraggregat, röjsåg o dyl. kan vara mycket negativt för floran.
- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Spridning av gödsel i naturtypen påverkar floran negativt.
- Tillskottsutfodring av betesdjur ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan och bör därför bara användas vid behov.
- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis utbyggnad av flygfältet.
- Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar påverkar floran negativt.
- Insådd av för naturtypen främmande arter.

Se även beskrivning av negativ påverkan på områdesnivå.

Bevarandeåtgärder

- Åtgärder och skötsel bör utföras enligt reservatets skötselplan, åtgärdsplaner för skyddsvärda arter (sen fältgentianan) och upprättade åtagandeplaner som hör samman med miljöstödet.
- Inventering av slåtterängarna. Slåtterängarna är inte inventerade under senare år. Området är fältbesökt av landsbygdsavdelningen under 2016 i samband med sökt miljöstöd och skötselåtgärder utförs årligen i naturreservatet. En inventering behövs för bättre bedömning av bevarandetillståndet.
- Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden.

Underhållsåtgärder:
- Ängen vid Ålleberg änne bör skötas med fagning, sen slåtter (för gynnande av tistelsnyltrot) samt efterbete.
- Slåtterängarna på platån bör skötas med tidig slåtter för gynnande av sen fältgentiana.
- Höet bör, beroende på väder, få eftertorka på plats några dagar efter slåttern så att blommmornas frön hinner släppa.
- Återkommande röjningar av sly och buskar vid behov. Årlig tillsyn.

Se även beskrivning av bevarandeåtgärder på områdesnivå.

Bevarandetillstånd

Bevarande tillståndet bedöms vara gynnsamt. Bedömningen är något osäker då inventeringsuppgifter från senare tid saknas (2017).

9020 - Nordlig ädellövskog

Areal: 35 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen förekommer enligt skötselplanen i naturreservatets skötselområde 8, 12 och 15. Troligtvis finns dock inte denna naturtyp inom Natura 2000-området.

Om inte en inventering av skogarna i området faktiskt visar att naturtypen finns, bör den tas bort ur bevarandeplanen.

Bevarandemål

Negativ påverkan

Bevarandeåtgärder

Bevarandetillstånd

9180 - Ädellövskog i branter

Areal: 12 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 18,49 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Ädellövskog förekommer längs Osthanget nedanför platåns nordöstra del och i den övre delen av branten i områdets mellersta del samt i Natura-områdets sydöstra branter. Skogsområdena ingår i naturreservatets skötselområden 7, 8 och 12. Enligt lövskogsinventeringen har lövskogarna mycket höga naturvärden. Trädskiktet består av främst grov alm och ask och buskskiktet av skogstry, hassel och måbär. Nedan de brantaste delarna finns djupa lager med kalkrik mulljord där det växer en artrik lundflora. Branterna är blockrika och där finns relativt mycket död ved. I det södra delområdet är lunglav tidigare noterad. Skogen som ingår i skötselområde 12 har ännu inte helt utvecklat naturskogskaraktären men där börjar bildas gamla ädellövträd, grov död ved sam almar på grova knotiga socklar. Förekomsten av typiska mossor är dock riklig och där finns även karaktärsarterna blåsippa och underviol samt den typiska kärlväxten trolldruva. Typiska arter som noterats förekomma i områdena med ädellövskog är hassel, hässleklocka, trolldruva, liten baronmossa, grov baronmossa, fällmossa, platt fjädermossa, grov fjädermossa och trädporella (lövskogsinventering 2005).

Generell beskrivning av naturtypen: Naturtypen förekommer på mark som är torr-fuktig och relativt näringsrik. Trädskiktets krontäckningsgrad är normalt 50 - 100%, och ädellövträd utgör normalt minst 50% av grundytan, men lövdominerad naturskog med ned till 30% ädellöv kan föras till naturtypen. Viktiga komponenter i trädskiktet är ek, alm, ask, lind och lönn. Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog med avseende på egenskaper och strukturer.
Typiska arter är skogsbingel, lunglav, fällmossa, trubbfjädermossa, almlav, gulvit blekspik, lunglav m.fl.

Naturtypen är känslig för faktorer som stör den skogliga kontinuiteten och den naturliga dynamiken. Den är också känslig för förändringar i hydrologin som t.ex. förändringar i ansluten grundvattenförekomst, fragmentering och minskade populationer av karakteristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen Ädellövskog i branter ska vara minst 18,49 ha.
Skogen ska formas av naturliga störningar och intern dynamik. Småskaliga naturliga processer, t.ex. åldrande, avdöende, omkullfallna träd och luckbildning liksom periodvisa omvälvande störningar, t.ex. svamp- och insektsangrepp, stormfällning eller brand ska påverka skogens dynamik och struktur. Till följd av naturliga störningar kan eventuellt yngre successionsstadier förekomma under perioder. Ädellövträd ska prägla naturtypen. Det ska finnas gamla träd och föryngring av nya träd som efterträdare av följande trädarter: alm (allmän-riklig förekomst); ask (allmän-riklig förekomst); hassel (allmän-riklig förekomst). Markens näringsstatus och hydrologi ska vara naturlig. Marken ska inte vara under stark generell påverkan från markavvattning. Skogen ska ha ingen eller endast lite negativ mänsklig påverkan. Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat. Följande strukturer ska finnas; gamla träd och levande träd med döda träddelar. Det ska även i måttlig - riklig mängd finnas; liggande död ved och högstubbar, stående döda eller döende träd. Gran ska inte tillåtas ta överhanden eller skada de biologiskt gamla och värdefulla träden i området. För naturtypen främmande arter ska inte finnas. Förekomsten av typiska arter av kärlväxter, lavar och mossor ska vara allmän-riklig.

Negativ påverkan

- Avverkning, röjning, gallring, bortförsel av död ved utgör hot genom att lämpliga strukturer förstörs eller borttages. Även åtgärder i intilliggande områden kan vara skadliga genom att de påverkar lokalklimatet i beståndet av intresse.
- Produktionshöjande åtgärder, exempelvis gödsling, markberedning, plantering och användandet av främmande trädslag.
- Invandrande gran och främmande trädslag som t.ex. sykomorlönn.
- Brist på dynamik. Flera av arterna har mycket specifika krav på sin växtmiljö (habitat) och förekommer ofta i bara några få stadier i skogens utveckling. Om de dynamiska krafterna inte får verka kan det i landskapet uppstå brist på något av dessa stadier, med följd att de ingående arternas habitat försvinner. Detta gäller bland annat klimat- och väderfenomen, översvämning och utbrott av vissa skadeorganismer.
- Älg och annat vilt kan förhindra föryngring av lövträden.
- Nya sjukdomar och skadeorganismer som redan är införda eller har potential att bli ett problem om de införs.
- Luftföroreningar, främst bilavgaser från angränsande större vägar, kan utarma den känsliga epifytfloran av lavar och svampar.
- Ett ökat kvävenedfall kan förändra artsammansättningen i både fältskikt och bland epifyterna.

Se även beskrivning av negativ påverkan på områdesnivå.

Bevarandeåtgärder

- Åtgärder och skötsel bör utföras enligt reservatets skötselplan. Naturtypen lämnas i huvudsak för fri utveckling.
- Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden.
- Inventering av skogen. En inventering behövs för bättre bedömning av bevarandetillståndet.

Underhållsåtgärder:
- I de områden där bete föreslås i skötselplanen bör detta utföras årligen. Tillsyn årligen.
- Vid behov bör gran och främmande trädslag tas bort. Tillsyn vart 10:e år.
- Gallring kring vissa bestånd av skyddsvärda kärlväxter bör göras vid behov.

Se även beskrivning av bevarandeåtgärder på områdesnivå.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet bedöms vara gynnsamt i de södra ädellövskogarna. Bevarandetillståndet i den norra ädellövskogen är icke gynnsamt då skogen behöver åldras och bland annat utveckla större mängd död ved. Med tiden kommer denna skog att utvecklas mot fullgod Natura 2000-naturtyp.

1166 - Större vattensalamander, Triturus cristatus

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Större vattensalamander har rapporterats från både det norra och och södra småvattnet uppe på platån inom naturreservatets skötselområden 1 och 3. Större vattensalamander är fridlyst. Den lilla dammen restaurerades under 2010 genom att urgrävning och röjningar gjordes.

Generell beskrivning av arten: Större vattensalamander leker på våren i små till medelstora vattensamlingar. Den långa larvutvecklingen gör att vattnet måste vara permanent. Det är ovanligt att vattnen är mindre än 10 m i diameter och grundare än 0,5 m. Lekvattnen bör vara fiskfria eftersom larverna är utsatta för en kraftig predation från fisk. Även kräftor och simänder som betar i vattenvegetationen kan missgynna arten. Lekvattnen bör helst ha en viss vegetation samt bör vara solbelysta så att de blir isfria tidigt på våren och håller en hög temperatur långt in på hösten. Flertalet av de svenska lekvattnen har hög mångfald av ryggradslösa djur och ofta även av vattenväxter. Vattenkvalitén är viktig, pH bör inte vara under 5,0 och vattnet bör inte ha höga koncentrationer av kväve.

Med undantag för lek- och larvperioden lever den större vattensalamandern på land. Djuren håller till under murkna trädstammar och stubbar, i smågnagargångar, under mossbeklädda stenar och i blockterräng, vanligen i fuktig huvudsakligen lövdominerad skog, men påträffas sällsynt även på öppen mark som t.ex. i fuktiga hagar med högvuxet gräs eller på vägar under vandring. En majoritet av individerna i en population tycks vandra endast mellan 10 - 100 m från det småvatten de reproducerar sig i, detta under förutsättning att lämpliga landmiljöer finns inom detta avstånd. Isolerade förekomster av större vattensalamander riskerar att dö ut helt, till exempel på grund av igenväxning, om avståndet till andra lämpliga lek- och landmiljöer är stort.

Känslighet: De viktigaste förutsättningarna för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus för den större vattensalamandern är att befintliga vattensamlingar i området finns kvar och att de inte inplanteras med fisk eller utsätts för kraftiga rensningar. Det är också viktigt att en god vattenkvalité bibehålls. Kravet på landmiljöer gör arten särskilt känslig för störningar, exempelvis avverkning av gammal lövdominerad skog. Kravet på god vattenkvalitet gör arten känslig för försurning, ökad näringstillförsel via vattendragen samt förändrad hydrologi.

Bevarandemål

Större vattensalamander ska finnas i livskraftiga populationer. Lekvattnen ska hålla god kvalitét, ha opåverkad hydrologi och ett pH-värde som inte överstiger 5. Områdets lekvatten ska vara solbelysta, fiskfria och omges av hävdad betesmark med inslag av bestånd med äldre lövskog och död ved. Gödsling av åkermark i direkt anslutning till något av lekvattnen bör begränsas.

Negativ påverkan

- Habitatförstöring genom ändrad hydrologi. Många leklokaler försvinner genom igenläggning av dammar, dikning och dränering.
- Deponering av försurande luftföroreningar (arten är känslig för försurning och försvinner ofta när pH understiger 5,0).
- Höga nitrithalter eller låg alkalinitet medför att lekdammarna blir obrukbara för arten. Övergödning kan bidra till perioder av syrebrist vilket har en negativ inverkan för överlevnaden av ägg och larver.
- Inplantering av fisk, kräftor, gäss och ankor medför starkt försämrad nyrekrytering.

- Fragmentering kan vara ett problem då arten har en begränsad spridningsförmåga.
- Avverkning av gammal lövdominerad skog.

Se även beskrivning av negativ påverkan på områdesnivå.

Bevarandeåtgärder

Befintligt skydd:
- Större vattensalamandern är fridlyst (4 § och 6 § Artskyddsförordningen (2007:845).
- Artskyddsförordningen (23 § och 25 §) förbjuder import, export och förvaring av levande exemplar samt försäljning av levande och döda exemplar av större vattensalamander.
- Större vattensalamandern är upptagen på Bernkonventionens bilaga II (strängt skyddade djurarter).

Skötsel:
- Planerade åtgärder enligt reservatets skötselplan bör gynna större vattensalamander och borde räcka för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus för arten i området.
- Vid behov bör småvattnen restaureras om de håller på att växa igen. Igenväxningsvegetation bör inte tillåtas ta över våtmarkerna och småvattnen, viss växtlighet bör dock lämnas kvar vid eventuell restaurering t.ex. i dammen samt som skyddande buskage/träd på dammens norra sida. Den bilologiska mångfalden ska vidmakthållas för att gynna djurlivet i de fuktiga områdena. I första hand ska vegetationen slås och höet avlägsnas.
- Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att arten ska ha fortleva i området.

Se även beskrivning av bevarandeåtgärder på områdesnivå.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet bedöms vara gynnsamt (arten återfanns vid inventering 2008, hävden av omgivande närmiljöer har sedan dess upprätthållits).

Dokumentation

Artdatabanken, SLU. Rödlistan 2015, sammanställning av arters status (utdöenderisk) i Sverige.

Artportalen. ArtDatabanken SLU. www.artportalen.se. Uttag 2017-10

Länsstyrelsen i Skaraborgs län. Områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv samt områden med geografiska bestämmelser.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län. 1991: Våtmarker i Skaraborgs län. Del 1. Medd. 2/91.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län. Värdefulla odlingslandskap i Skaraborgs län.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län. 1994: Ängs- och hagmarker i Falköpings kommun. 1994:19.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län. 2002. Naturreservatet Ålleberg i Falköpings kommun. Beslut 2002-06-04.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län. 2002. Naturreservatet Ålleberg i Falköpings kommun - Skötselplan.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län, rapport 2005:04, Pro Natura, Lövskogsinventering Falköping.

Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (National Conservation Plan for the Agricultural Landscape). ISBN 91-620-4815-5.

Naturvårdsverket. Art- och naturtypsvisa vägledningar. www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Natura-2000/.

Bilagor

Kartor:
1. Natura 2000-områdets avgränsning, beslutskarta
2 - 3. Naturtypskarta

Natura 2000 - SE0540169 Ålleberg

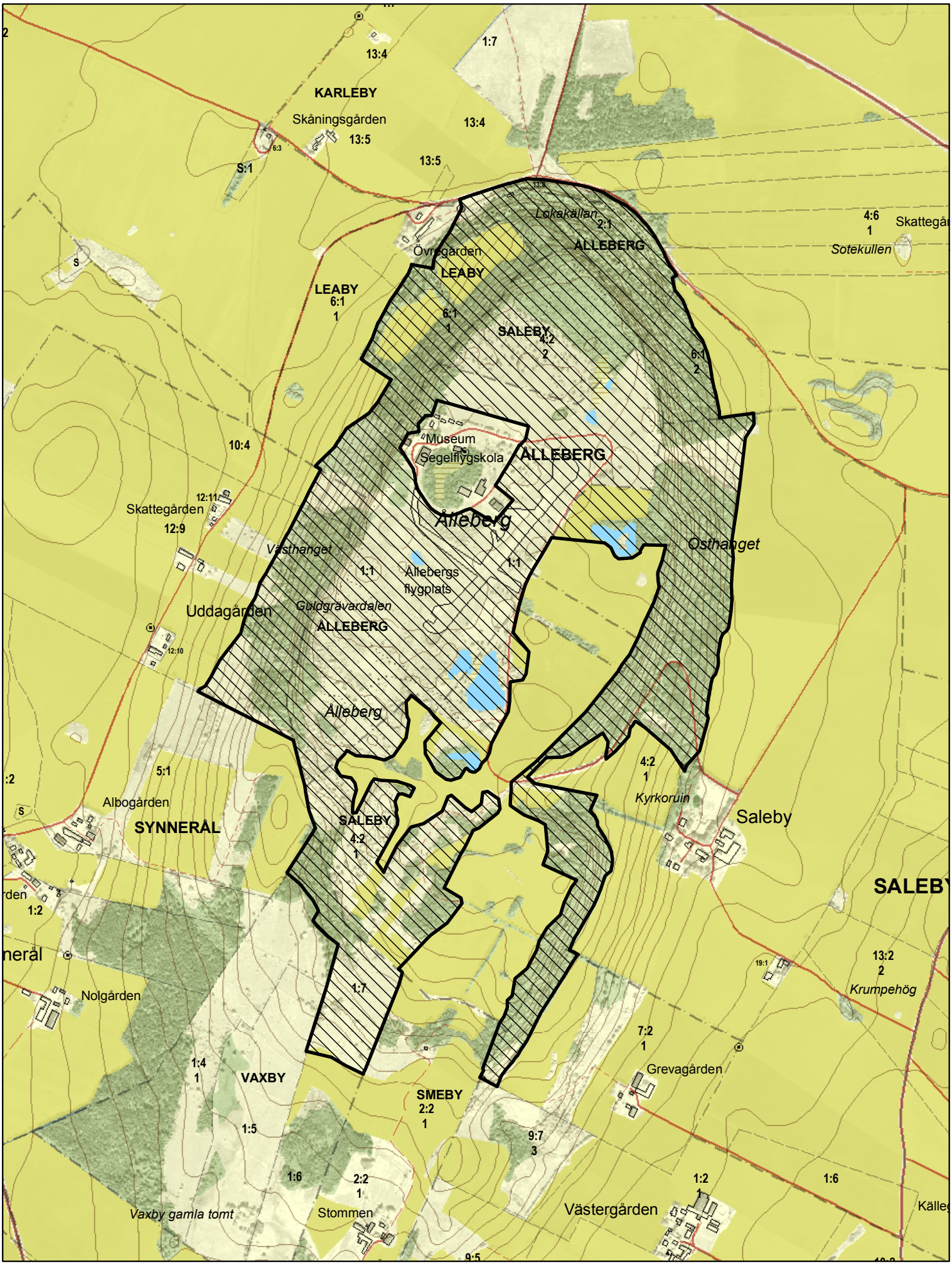

0 125 250 500 Meters

Map scale 1:12 500. Original printed 2009-01-30. Copyright Lantmäteriet 2009, dnr 106-2004/188-O.

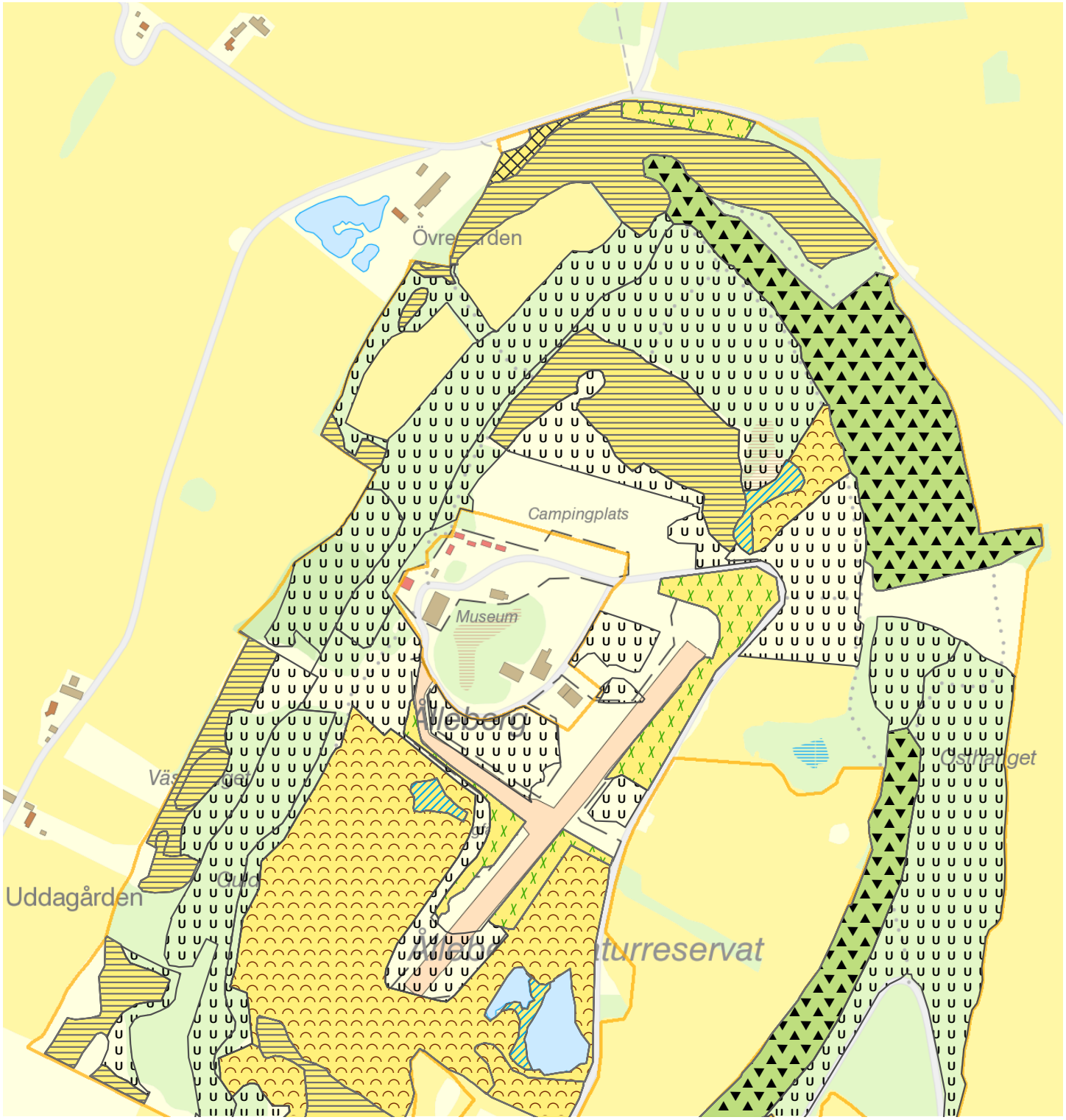

Natura 2000-naturtypskarta, Ålleberg SE0540169, Falköpings kommun

N

3 Utvecklingsmark

4030 - Torra hedar

6210 - Kalkgräsmarker

6270 - Silikatgräsmarker

6410 - Fuktängar

6510 - Slåtterängar i låglandet

9180 - Ädellövskog i branter

Natura 2000 Habitatdirektivet

Karta 1, norra delen

Skala (i A4): 1:8 000

0 200 400 600 Meter

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

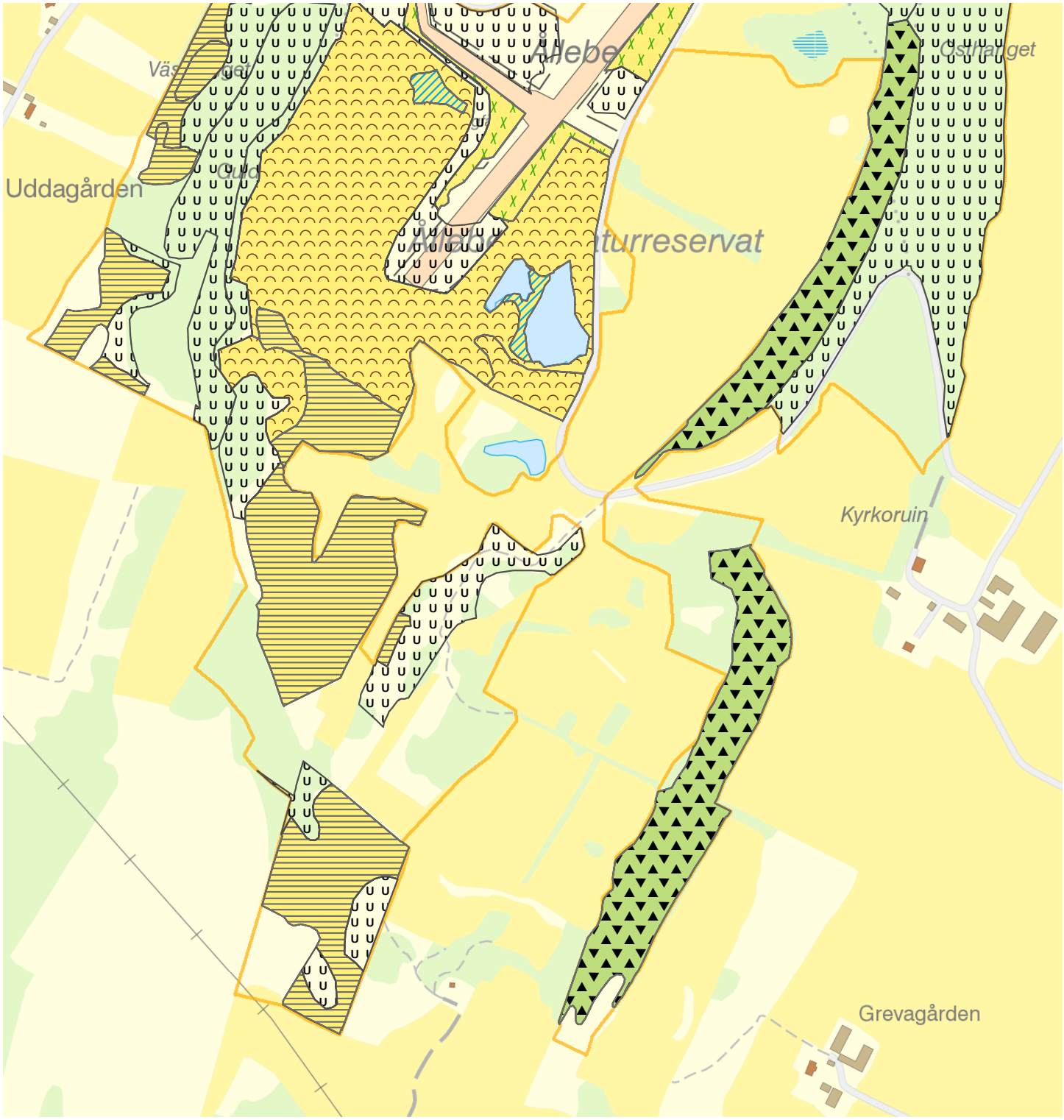

Natura 2000-naturtypskarta, Ålleberg SE0540169, Falköpings kommun

N

3 Utvecklingsmark

4030 - Torra hedar

6270 - Silikatgräsmarker

6410 - Fuktängar

6510 - Slåtterängar i låglandet

9180 - Ädellövskog i branter

Natura 2000 Habitatdirektivet

Karta 2, södra delen

Skala (i A4): 1:8 000

0 200 400 600 Meter

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN